

27.10.2023

RAPORTI PROJEKT

ELi integratsiooni süvendamine tulevast laienemist silmas pidades
(2023/2114(INI))

Väliskomisjon
Põhiseaduskomisjon

(Komisjonide ühised koosolekud – kodukorra artikkel 58)

Raportöör: Petras Auštrevičius, Pedro Silva Pereira

SISUKORD

	lk
EUROOPA PARLAMENDI RESOLUTSIOONI ETTEPANEK.....	3

EUROOPA PARLAMENDI RESOLUTSIOONI ETTEPANEK

ELi integratsiooni süvendamine tulevast laienemist silmas pidades (2023/2114(INI))

The European Parliament,

- võttes arvesse Euroopa Liidu lepingut (ELi leping),
 - võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut (ELi toimimise leping),
 - võttes arvesse oma 16. veebruari 2017. aasta resolutsiooni Euroopa Liidu toimimise parandamise kohta Lissaboni lepingu võimalusi kasutades¹,
 - võttes arvesse oma 9. juuni 2022. aasta resolutsiooni konvendi kokkukutsumise kohta aluslepingute läbivaatamiseks²,
 - võttes arvesse Euroopa Ülemkogu 23.–24. juuni 2022. aasta ja 29.–30. juuni 2023. aasta järeldusi,
 - võttes arvesse oma 23. novembri 2022. aasta soovitus nõukogule, komisjonile ja komisjoni asepresidendile ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgele esindajale ELi uue laienemisstrateegia kohta³,
 - võttes arvesse oma 19. juuni 2020. aasta soovitus nõukogule, komisjonile ja komisjoni asepresidendile ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgele esindajale, mis käsitleb Lääne-Balkanit pärast 2020. aasta tippkohtumist⁴,
 - võttes arvesse oma 11. juuli 2023. aasta resolutsiooni ELi aluslepingute üleminekuklauslite rakendamise kohta⁵,
 - võttes arvesse kodukorra artiklit 59,
 - võttes arvesse väliskomisjoni ja põhiseaduskomisjoni raportit (A9-0000/2023),
- A. arvestades, et kümnest riigist, kes praegu ELiga ühineda soovivad, on kaheksal kandidaatriigi staatus, kusjuures mõnel riigil on see olnud juba aastaid; arvestades, et need kandidaatriigid on ühinemisprotsessi ja läbirääkimiste eri etappides; arvestades, et Lääne-Balkani riigid on juba aastakümneid kinnitanud oma kindlat otsust ELiga ühineda; arvestades, et kandidaatriigi staatus anti hiljuti ka Ukrainale ja Moldova Vabariigile;
- B. arvestades, et Venemaa agressioonisõda Ukraina vastu on andnud Euroopa Liidu laienemisele uue geostrateegilise tähenduse; arvestades, et laienemine tähendab

¹ ELT C 252, 18.7.2018, lk 215.

² ELT C 493, 27.12.2022, lk 130.

³ ELT C 167, 11.5.2023, lk 105.

⁴ ELT C 362, 8.9.2021, lk 129.

⁵ Vastuvõetud tekstid, P9_TA(2023)0269.

strateegilist geopoliitilist investeringut tulevikku, mis pärast vastavate tingimuste täitmist võib tuua vastastikkust kasu nii praegustele kui ka tulevastele liikmesriikidele;

- C. arvestades, et ELiga ühinemine peab igal juhul olema tulemuspõhine menetlus, milles hinnatakse iga taotleja saavutusi Kopenhaageni kriteeriumide täitmisel, ning eelkõige inimõiguste, demokraatia ja õigusriigi põhimõtte täieliku austamise tagamisel; arvestades, et positiivseid tulemusi tuleks püüda saavutada võimalikult kiiresti, vältides samal ajal lühikesi või eesmärkidega vastuolus olevaid tähtaegu;
- D. arvestades, et samaaegselt peavad toimuma paralleelsed protsessid liidu laiendamiseks ja süvendamiseks;
- E. arvestades, et kandidaatriigid peavad samuti näitama, et nad järgivad ELi põhiväärtusi ning ühist välis- ja julgeolekupoliitikat;
- F. arvestades, et EL peaks oluliselt suurendama tingimuslikku tehnilist ja rahalist toetust põhjalikele reformidele, kahepoolsete vaidluste lahendamisele ja piirkondlikule majandusintegratsioonile läbirääkijariikides;
- G. arvestades, et Euroopa Parlamendi rolli tuleks kogu laienemisprotsessi vältel tugevdada;
- H. võtab arvesse, et praeguse institutsioonilise raamistiku raames seisab EL juba praegu silmitsi märkimisväärsete väljakutsetega kriisiohjamisel ja strateegiliste otsuste tegemisel; arvestades, et on selge, et ELi institutsioonid ja otsustusmehhanismid ei ole loodud sellise liidu jaoks, mis võiks koosneda kuni 37 liikmesriigist; arvestades, et enne järgmist laienemist on vaja viia läbi laienemiseelsed reformid selle tagamiseks, et ELi suudab vastu võtta uusi liikmeid ja neid edukalt integreerida; arvestades, et see tähendab märkimisväärsete muudatuste tegemist ELi institutsioonilises raamistikus, sealhulgas otsustusmenetlustes, ning võimalust, et võetakse kasutusele diferentseeritud integratsioonilahendused; arvestades, et selle saavutamiseks peaks EL täiel määral ära kasutama Lissaboni lepinguga võimaldatud paindlikkust ja kaaluma võimalust aluslepingu muutmiseks, muuhulgas ühinemislepingutega tehtud kohanduste kaudu;
- I. arvestades, et liidu usaldusväärsus ja suutlikkus tegutseda õigeaegselt ja tulemuslikult sõltub tõhusast otsuste tegemisest, eelkõige laienenud ELis, kus on 30 või enam liikmesriiki; arvestades, et tõhus otsustamisprotsess, mis viib õigeaegse ja koordineeritud sise- ja välistegevuseni, on äärmiselt oluline, et kaitsta ELi huve ja ülemaailmset geopoliitilist juhtpositsiooni; arvestades, et ELi haldusstruktuuride reformi ja lihtsustatud otsustamismenetlusi tuleb arutada ja võtta need vastu samal ajal käimasolevate ühinemisläbirääkimistega;
- J. on seisukohal, et samaaegselt järgmise laienemisega tuleb tugevdada ka mehhanismi, mis tagab vastavuse ELi aluspõhimõtetele ja väärtustele ning ühenduse õigustikule;
- K. võtab arvesse, et laienemine on ka oluline väljakutse ELi rahastamise jätkusuutlikkusele, eriti ühtekuuluvus- ja põllumajanduspoliitika osas; arvestades, et praegust ja järgmist mitmeaastast finantsraamistikku tuleks märkimisväärselt tugevdada, et ELi laienemise oleks võimalik; arvestades, et see finantsbaas peab olema paigas enne laienemist;

- L. arvestades, et Ukraina ülesehitamine ja sõjajärgne taastumine on veel üks väljakutse, millega tuleb tegeleda rahvusvaheliste jõupingutuste laiemas kontekstis;

Laienemise strateegiline mõõde

1. väljendab heameelt, et nii paljudel riikidel on huvi ja poliitiline tahe ELiga ühineda ning tunnustab kandidaatriikide tõsiseid jõupingutusi liikmesuse nõuete täitmiseks;
2. on veendunud, et laienemine on ELi jaoks strateegiliselt äärmiselt oluline, seda eriti Venemaa Ukraina-vastase agressioonisõja kontekstis; rõhutab, et tõhustatud laienemispoliitikast on saanud ELi tugevaim geopoliitiline vahend; juhib tähelepanu sellele, et laienemine kujutab endast strateegilist investeeringut rahusse, julgeolekusse ja heaolusse ning edendab demokraatiat ja euroopalikke väärtusi kogu meie mandril;

Ühinemismenetluste ja Euroopa Parlamendi roll

3. tunnistab ELi ajaloolist väljakutset täita oma kohustusi Lääne-Balkani riikide ning Ukraina ja Moldova Vabariigi ees;
4. arvestades, et ELiga ühinemine peab igal juhul olema tulemuspõhine menetlus, milles hinnatakse iga taotleja saavutusi Kopenhaageni kriteeriumide täitmisel, eelkõige inimõiguste, demokraatia ja õigusriigi põhimõtte täieliku austamise tagamisel; rõhutab, et kuigi positiivseid tulemusi tuleks püüda saavutada võimalikult kiiresti, ei tohiks liikmesusele kehtestada lühikesi ega kindlaid tähtaegu; rõhutab, et põhiväärtuste juurde ei ole otseteed; juhib tähelepanu sellele, et ühise välis- ja julgeolekupoliitikaga vastavusse viimine on ka viis näidata täielikku vastavust ELi aluspõhimõtetele ja on tulevase jätkusuutliku liikmesuse oluline näitaja;
5. nõuab kandidaatriikide reformide ja edusammude kontrollimiseks tugevat järelevalvemehhanismi; nõuab eelkõige eriotstarbelise tõhusa järelevalvemehhanismi loomist, et ühinemismenetluste raames kaitsta liidu põhiväärtusi ja finantshuve; kordab sellega seoses üleskutset kaasata kandidaatriigid ELi õigusriigi mehhanismi ja selle iga-aastasessse aruandlusse, ning automaatselt aktiveerida ühinemiseelse koostöö- ja kontrollimehhanismid;
6. on seisukohal, et ELi laienemispoliitika üle on vaja rakendada tugevamat parlamentaarset järelevalvet; nõuab Euroopa Parlamendi rolli tugevdamist kogu ühinemisprotsessi käigus, sealhulgas võimaldades tal täies mahus kontrollida kandidaatriikide edusamme kõigis poliitikavaldkondades; rõhutab, et tuleks julgustada korrapärast dialoogi ja koostööd Euroopa Parlamendi ja kandidaatriikide parlamentide vahel;
7. on veendunud, et suurema liidu väljakutse vastuvõtmiseks on vaja tõhustatud laienemispoliitikat, millega pannakse paika selge tee ELi liikmeks saamise poole, mille hulka kuulub ka järkjärguline integreerimine ühisesse poliitikasse; märgib, et selle teega peaks kaasnema rohkema tehnilise tingimusliku rahalise abi andmine, mille käigus pööratakse erilist tähelepanu 23., 24., 30. ja 31. peatüki kohaste õigusaktide rakendamisele ja jõustamisele; kutsub komisjoni üles esitama järkjärgulise ühinemise meetodika kohta üksikasjalikke ettepanekuid; rõhutab, et kandidaatriikide järkjärguline liitmine valitud poliitikavaldkondadega ei saa mingil juhul kujutada alternatiivi

täieõiguslikule liikmesusele;

Euroopa institutsioonilised ja finantsreformid

8. rõhutab, et hea valitsemistava, funktsionaalsuse ja jätkusuutlikkuse edendamiseks on vaja läbi viia Euroopa institutsioonilised ja finantsreformid, et EL suudaks võtta vastu uusi liikmeid ja neid edukalt integreerida;
9. juhib tähelepanu sellele, et Euroopa institutsioonilised reformid peavad hõlmama lihtsustatud otsustamismenetlusi ja ühehäälsuse nõudest loobumist, ning selle asendamist kvalifitseeritud häälteenamust käsitlevate sätetega sellistes valdkondades nagu demokraatia, inimõigused ja õigusriik, sanktsioonid ja asjakohased välispoliitilised otsused;
10. nõuab, et enne järgmist laienemist tugevdataks õigusriigi põhimõtte ning ELi aluspõhimõtete ja väärtuste kaitsmise mehhanismi ning järelevalvesuutlikkust, et tagada nende järgimine;
11. on veendunud, et diferentseeritud integratsioon on osa lahendusest, et saavutada tõhus ja süvendatud laienenud EL; rõhutab siiski, et ELi lepingu artiklis 2 sätestatud liidu väärtuste austamise suhtes ei tohiks kohaldada erandeid ega loobumisvõimalust; on samuti seisukohal, et alati tuleb tagada suur hulk Euroopa ühist huvi pakkuvaid valdkondi, mis hõlmavad selliseid valdkondi nagu tolliliit, ühtne turg ja selle neli vabadust, põhiline sotsiaalõigustik ning põllumajandus-, konkurentsi- ja kaubanduspoliitika; märgib, et lisaks nendele ühist huvi pakkuvatele valdkondadele peaksid liikmesriigid, kes soovivad edendada Euroopa integratsiooni, saama seda teha; rõhutab, et kui selle diferentseeritud integratsiooni süsteemi raames osaleksid ühist huvi pakkuvate valdkondade küsimustes otsuste tegemisel kõik liikmesriigid, osaleksid asjakohaste otsuste tegemisel ainult need liikmesriigid, kes soovivad osaleda sügavama integratsiooni valdkondades; märgib, et diferentseeritud integratsioon eeldab ka diferentseeritud rahastamiskorda;
12. nõuab Lissaboni lepinguga pakutava paindlikkuse täielikku ärakasutamist enne põhjalikumat reformi seoses aluslepingute võimaliku läbivaatamisega; tuletab meelde, et mitmed paindlikkuslahendused, nagu sillaklauslid, tõhustatud koostöö, alaline struktureeritud koostöö mehhanism (PESCO) ja loobumismehhanismid, on võimalikud juba ELi praeguses õigusraamistikus, nagu selgelt näitavad Schengeni ala ja euroala kogemused; tuletab meelde, et järkjärgulise kasutuselevõtu lahenduste, ajutiste erandite ja üleminekuperioodide üle võib pidada läbirääkimisi ühinemismenetluste raames; juhib tähelepanu sellele, et nende paindlikkuse mehhanismide kasutamine ei tohiks takistada konstruktiivseid arutelusid aluslepingute läbivaatamise üle, nagu soovitas Euroopa Parlament;
13. märgib, et laienemiseelsed institutsioonilised reformid peavad käsitlema ka laienemise mõju parlamendi koosseisule; tuletab meelde, et Euroopa Parlament on juba praegu üks suurimaid parlamente maailmas, ning rõhutab, et tema suurus ei tohi mingil juhul takistada tema toimimist; juhib tähelepanu sellele, et parlamendi koosseisu mõistlikku suurendamist siiski ei saa välistada, et tagada piisav demokraatlik esindatus; nõuab uut kohtade jaotamise süsteemi, mis põhineb püsival matemaatilisel valemil;

14. juhib tähelepanu sellele, et seoses laienemisega tuleks läbi vaadata ka nõukogu toimimine, eelkõige Euroopa Liidu Nõukogu rotatsiooni korras vahetuvate eesistujariikide süsteem; märgib, et kvalifitseeritud häälteenamuse künniste arvutamine tuleks samuti uuesti läbi vaadata;
15. märgib, et komisjoni koosseis peab võtma arvesse laienemist, ning tuletab sellega seoses meelde Lissaboni lepingus sätestatud paindlikkust;
16. rõhutab, et laienemine on ELi jaoks suur rahaline väljakutse, eelkõige ühtekuuluvus- ja põllumajanduspoliitika valdkonnas; juhib tähelepanu sellele, et seda probleemi ei ole võimalik lahendada ilma suurema ELi eelarve ja piisavate omavahenditeta; märgib, et see suurendab kasvavaid nõudmisi ELi rahastamise järele finantsstabiilsuse, tervishoiu, energeetika, CO₂ heite vähendamise, digitaalvaldkonna, teadusuuringute ning kaitse ja julgeoleku valdkonnas; rõhutab, et selliseid finantsreforme tuleb arutada samal ajal käimasolevate ühinemisläbirääkimistega ja nendes tuleb enne laienemist kokku leppida; kaitseb oma seisukohta, et praeguseid ja tulevasi mitmeaastaseid finantsraamistikke tuleks oluliselt tugevdada, et võimaldada ELi laienemist, ning et see finantsbaas peab olema paigas enne laienemist;
17. juhib tähelepanu sellele, et Ukraina ülesehitamine ja sõjajärgne taastumine on täiendav rahaline väljakutse, millega tuleb tegeleda rahvusvaheliste jõupingutuste laiemas kontekstis;
18. väljendab heameelt komisjoni töö üle laienemiseelse poliitika ja rahastamise läbivaatamisel ning nõuab laienemise mõju põhjalikku hindamist;
 - o
 - o o
19. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon nõukogule, komisjonile, komisjoni asepresidendile ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrgele esindajale, liikmesriikide valitsustele ja parlamentidele ning läbirääkijariikide valitsustele ja parlamentidele.

